

Savaş komünizmi ve köylülük

Kollektivizm ve bireycilik

Ekim Devrimi, biri proleteryanın diđeri köylülüđün olmak üzere iki devrimin birleşmesi- nin ürünüydü. Yukarıdaki bölümlerde, iç savaşın proleteryanın görelî toplumsal adýrlýđında yýkıcı bir gerilemeye yol açtýđını gördük. Pimdî ise, devrimin köylülüđün toplumsal adýrlýđý üzerindeki etkisinin ne olduđu sorusuna yanıt arayacađız.

Daha önce ifade ettiğimiz gibi, Lenin, köylülüğün proleteryanadan esaslı bir biçimde farklı olduğu fikrinde daima ısrar etti. Partinin köylülüğe ilîkin siyasetinin gelişimi boyunca Lenin'in düşüncesinde iki merkezi nokta vardı: (i) İşçi sınıfı köylülüğe öncülük etmeli; (ii) İşçi partisi kendi bağımsızlığını korumalı ve kendisini köylülükten açık biçimde ayırt etmeliydi.(1)

Lenin bunu söylüyordu: "Sonuna kadar köylü hareketinin yanında yer almalıyız; ancak bunun bir başka sınıfın hareketi olduğunu, sosyalist devrimin de bu sınıf tarafından *yapılama-yacağını* ve *yapılmayacağını* akıldan çıkarmamamız gerekir."(2)

Lenin, proleterya ile köylülük arasındaki açık ayrımı devrimden sonra da vurguluyordu:

"Marks ve Engels, sınıf ayrımlarını unutarak üreticilerden, halktan ya da genel olarak emekçi halktan söz edenleri keskin bir biçimde eleştirdiler... Emekçi halkın ya da genel olarak işçilerin varlığından söz edilemez; ya üretim araçlarına sahip, düşünce tarzları ve alışkanlıkları kapitalist olan -ki bundan başka bir niteliğe sahip olmaları da beklenemez- küçük mülk sahiplerinden, ya da tamamen farklı bir düşünce yapısına sahip olan, buldukları konum kapitalistlerle uzlaşmaz çelişkiler içeren ve kapitalistlere karşı mücadeleye girişen geniş ölçekli sanayideki ücretli işçilerden söz etmek gerekir...(3)

"Bizim amacımız sınıfları ortadan kaldırmaktır. İşçiler ve köylüler varlıklarını sürdürdükleri sürece sosyalizm gerçekleştirilmiş olmayacaktır...(4)

"Sahip oldukları köyullar, üretim, yaşam ve ekonomi alanında sahip oldukları köyullar köylüleri yarý-işçi ve yarý-satıcı yapar...(5)

"Son derece tehlikeli, gizli bir düğmana, açıktan karşı devrimci olanlardan daha tehlikeli bir düğmana sahibiz; bu düğman, yaşamı bir tek düşünce - 'Ben alabileceğim kadarını alırım, gerisinin ne olduğu umurumda değil' - tarafından yönlendirilen... küçük mülk sahibinin yaratacağı anarşidir. Bu düğman, bütün Kornilov'ların, Dutov'ların ve Kaledin'lerin toplamından daha da güçlüdür."(6)

Lenin, küçük mülk sahiplerinin kırsal alanda yol açacakları arağıyla mücadele konusunda *Nisan Tezleri*'nde iki tedbir öneriyordu: (1) büyük, model çiftliklerin kurulması, (2) kırsal yoksullarının kendi Sovyetleri içinde örgütlenmeleri:

"Tarım programındaki vurgunun Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri'ne kaydırılması.

"Toprak üzerindeki tüm gayrimenkullere el konulması.

"Ülkedeki *bütün* toprakların kamulaştırılması ve toprağın yerel Tarım İşçileri ve Köylü Vekilleri Sovyetleri'nin kullanımına verilmesi. Yoksul Köylü Vekilleri Sovyetleri'nin ayrı olarak örgütlenmeleri. Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri'nin kontrolünde ve kamu yararına uygun olarak -100 *desiyatinden** 300 *desiyatine* kadar değişen çepitli büyüklükteki- geniş arazilerin her birinde yerel köyullara ve diğer faktörlerle bağlı olarak model bir çiftlik kurulması."(7)

Aynı şekilde, Bolşeviklerin Nisan Konferansı'nda, 'kırsal kesimdeki proleterlerin ve yarý proleterlerin her bir toprakbeyinin gayrimenkulu üzerinde Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri tarafından kamu yararına işletilecek yeterli büyüklükte model çiftlikler kurulması' için çaba gösterilmesi öneriliyordu.(8)

Sonraları gözle görülür hale geldiği gibi, Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesini takip eden tarım devrimi, büyük model çiftliklerin kurulmasına hiçbir şekilde katkıda bulunmadı. Tahminlere göre, Rusya genelinde el konulmuş tüm toprakların yüzde 93.7'si köylülere dağıtılmış, yüzde 1.7'si kolektif çiftliklere dönüştürülmüş, ve yalnızca yüzde 4.6'sı devletin elinde kalmıştı.(9)

Lenin tarımın kolektifleştirilmesi çabalarına son vermedi. Merkez *gubernialar* Yoksul Köylü Komiteleri delegelerinin 8 Kasım 1918 tarihli bir toplantısı sırasında yaptığı konuşmada bunları ileri sürdü: "Toprağın taksim edilmesi, olsa olsa bir başlangıçtı. Bununla güdülen amaç, toprağın toprakbeylerinden alınıp köylülere dağıtılacağına göstermekti. Ancak bu yeterli değil. Çözüm çiftçiliğin toplumsallaşmasından geçiyor." Lenin bunları söylüyordu:

"Sovyet hükümeti, tarımın geliştirilmesi için özel bir fon kurmaya ve bu fona bir milyar ruble aktarmaya karar vermiş bulunuyor. Yeni kurulmuş mevcut tüm komünlere maddi ve teknik yardım yapılacak... Tarımsal üretimde yeni bir biçime geçiş aşırı ilerleyebilir, ancak komünal çiftçilikte ilk adımları kararlılıkla atmamak gerekir."(10)

11 Aralık 1918 tarihli Tüm Rusya Toprak Ydareleri, Yoksul Köylü Komiteleri ve Komünler Birinci Kongresi'nde yaptığı konuşmada, Lenin sosyalizmin kırsal alandaki geleceğine değindi. İçinde bulunulan zamanda gerekli olan şey, 'küçük bireysel köylü tarımından toprakta toplumsallaşmış üretim faaliyetine geçiş' idi. Ancak bunun son derece güç bir görev olduğu da kuşkusuzdu.

"Küçük, bireysel köylü tarımından kolektif tarıma geçiş sırasında milyonlarca köylünün derin köklere sahip yaşam tarzında ve alışkanlıklarında ortaya çıkacak böylesine muazzam değişimlerin ancak uzun süreli çabalarla ve zorunluluk insanların kendi yaşamlarını yeniden biçimlendirmeye zorladığı zaman yaşama geçirilebileceğinin бүтünüyle farkındayız."(11)

Lenin'in sunduğu raporun ardından, Kongre, tarım siyasetinin başlıca amacının 'tarımsal komünlerin, komünist Sovyet çiftliklerinin ve toprak üzerinde toplumsallaşmış üretim faaliyetinin devamlı ve kararlı bir biçimde örgütlenmesinin sürdürülmesi' olması gerektiğini öngören bir karar tasarısını benimsedi.

14 Şubat 1919'da, VTsIK, tarımda kolektifleştirmeyle ilgili olarak yeni bir kararname yayınladı. Söz konusu kararname 'topraktan yararlanmanın bireysel biçimlerinden kolektif biçimlerine geçilmesi'ni, ve 'topraktan bireysel yararlanımın tüm biçimlerinin bir süre sonra ortadan kalkacak eski biçimler olarak düğünlmesi gerektiği'ni bildiriyordu. Kararnamenin 138. maddesi, Sovyet çiftliklerinin ve tarımsal kömünlerin kuruluşunun kopullarını, bunların yetki ve sorumluluklarını ayrıntılı olarak ortaya koyuyordu.(12)

Ancak, bütün bu formülasyonlar, kararnameler, resmi kararlar yığılından çok az şey yaşama geçirilebildi. Tahminlere göre, 1918 yılının sonuna gelindiğinde, her türden tarım kooperatiflerinin sayısı 3.000 dolayındaydı ve bunlar kırsal nüfusun ancak 0.15 kadarını kapsıyordu.(13)

1920 yılında, kolhozların toplam nüfusu 717.545, bunların üzerine yayıldıkları topraklar ise 700.464 *desiyatin* kadardı.(14)

Devlet çiftlikleri olan sovhozlar ise bundan biraz daha geniş bir alanı kapsıyordu: 1919'da 1.918.214 *desiyatin*. 1920'de, devlet çiftlikleri, kolektif çiftlikler ve komün çiftlikleri hep birlikte ekilip biçilen toprakların yalnızca yüzde 1 kadarını kapsıyordu.

Tarım proleteryası

Lenin, 1905'te *Demokratik Devrim'de Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* adlı çalışmasında, devrimin birinci aşamasında proleteryanın bir bütün olarak toprakbeylerine karşı köylülerle birlikte hareket etmesi gerektiğini, ikinci aşamada ise köylülüğü ikiye ayırarak zengin köylülere karşı 'yarı-proleter' konumundaki yoksul köylülerin yanında saf tutması gerektiğini ileri sürüyordu.

Mayıs 1918'de, tekrar, kırsal kesimdeki küçük burjuva unsurların ancak 'yoksul köylülerin, yani nüfusun yarı-proleter çoğunluğunun siyasi olarak bilinçli proleter öncünün etrafında örgütlenmesinin sağlanması' ile kontrol altında tutulabileceğini vurguladı.(16)

Ne var ki, köylülüğü ikiye ayırarak kırsal alandaki proleterlere dayanmayıp öngören Bolşevik siyaset yapma geçirilemedi. Her şeyden önce, Bolşevikler kırsal alanda güçlü bir konuma sahip değillerdi. 1917 yılı sonunda, partinin kırsal alandaki üyelerinin sayısı 2.400 kadardı ve bunlar 203 örgüt içinde toplanmışlardı; bir yıl sonrasında bu rakamlar sırasıyla 97.000 ve 7.370 idi.(17) 1919 yılı sonunda köy hücreleri içinde örgütlü Bolşeviklerin sayısı 60.000'den fazla edildi.(18) Ayrıca, üyelerin çoğu köylüler değil, kırsal alanda yaşayan işçiler ve memurlardı. Partinin zayıflığını gösteren bir diğer gerçek de şu ki, 1922 yılında komünistler kırsal Sovyetlerin yalnızca yüzde 6.1'ini temsil ediyorlardı.(19)

Bundan da önemlisi, tarım devrimi tarım proleteriyasını güçlendireceğine onu daha da zayıflatmıştı. Devrim, çiftliklerin büyüklüklerinin çarpıcı bir biçimde eşitlenmesine yol açarak köylülük içindeki sınıf ayrımlarını zayıflatmıştı. Bu durum aşağıdaki tabloda görülüyor:

Çiftliklerin yüzdesi

yıl	tarıma elverişsiz topraklar	2 desiyatine kadar ekilebilir toprak	2-4 des.	4-10 des.	10 desiyatin ve yukarı	
1917	10.6	30.4	30.1	25.2	3.7	
1920	4.7	47.9	31.6	15.3	0.5	
	atsız	1 atla	2 atla	3 atla	4 atla	5 veyukarsı
1917	29.0	49.2	17.0	3.4	0.9	0.5
1920	27.6	63.6	7.9	0.7	0.2	- (20)

Bir Sovyet istatistikçisine göre, Avrupa Rusyası'ndaki tarım işçilerinin sayısı 1917'de 2.100.000 iken, bu rakam 1919'da yalnızca 34.000 idi.(21)

Lenin, 27 Mart 1921'de geriye doğru bir bakışla bunları söylüyordu:

"Bu dönemde Rusya'nın kırsal alanında bir gerilemenin yaşandığını biliyorsunuz. Ürün yetiştirilen geniş bölgelerde köylülerin sayısında hiçbir azalma olmadı, orta büyüklükte çiftliklerin sayısı ise artıp gösterdi. Kırsal alan daha da küçük burjuvalaştı."(22)

Yine, 21 Nisan'da bunları yazıyordu: "Pek çok durumda, yoksul köylüler (proleterler ve yarı-proleterler) orta köylüler durumuna geldiler. Bu ise, küçük mülk sahiplerinin, küçük burjuva 'unsurlar'ın sayısının artmasına yol açtı."(23)

Yoksul köylü komiteleri

Mayıs 1918'de, Bolşevikler *Kombedi* adıyla verilen yoksul köylü komitelerinin kurulmasına karar verdiler. Bu siyaset, onlara, kent halkının ve henüz yeni kurulmakta olan Kızıl Ordu'nun yiyecek ihtiyacının karşılanması zorunluluğu tarafından dayatılmıştı.

Petrograd Sovyeti'nin yiyecek tahsis örgütlerinden gelen delegelerle beraber yaptığı (14) 27 Ocak 1918 tarihli bir konferansta bunu savunuyordu:

"Bütün askerler ve işçiler, günde birkaç saat (örneğin 3-4 saat) yiyecek tahsis hizmetine katılmaktan yükümlü olacak (her biri 10-15 ve mümkünse daha çok kişiden kurulu) birkaç bin grup oluşturmak üzere harekete geçirilmelidir.(24)

"Tüm istasyonlara ve önde gelen tahıl üreticisi *gubernialardaki* kasabalara, kıtlığın üstesinden gelmeye yönelik en sert önlemlerin alınmasını sağlamak üzere örgütlenmiş en güvenilir ve en iyi silahlanmış devrimci askeri gruplar gönderilecektir. Bu gruplar, yerel demiryolu komitelerinin delege olarak seçtikleri demiryolu çalışanlarının katılımıyla, ilkin trenle tahıl taşımacılığını kontrol etmek, ikinci olarak tahılın toplanmasını ve depolanmasını sağlamak, üçüncü olarak sepekülatörlere ve tahıl de-

polarına zorla el koyanlara karşı savaşında en sert devrimci önlemlere başvurmakla yetkili kılınacaklardır." (25)

Lenin, açlık tehlikesinin tehditi altında, yiyecek temininde köylerden destek bulmak ve tahıl zoralımını için askeri gruplar oluşturmak için bir yol bulmaya çalışıyordu. VTsIK, 9 Mayıs'ta, 'Yiyecek Halk Komiserliği'ne tahıl stoklarının gizleyen ve bunlar üzerinden spekülasyon yapan kırsal burjuvazisiyle mücadelede olağanüstü yetkiler veren bir kararname' yayınladı:

"(VTsIK), tahıl tekeli ve saptanmış fiyatlar konusunun yanı sıra, spekülörlere ve gezici tüccarlara karşı acımasız bir mücadelenin sürdürülmesinin zorunlu olduğu, elinde artık tahıl bulunan herkesin bu kararnamenin *voloska* (küçük kırsal bölge) resmen yürürlüğe konmasından itibaren bir hafta içinde ihtiyacı olan dışındaki artık tahılı derhal teslim etmeye hazır olması gerektiği konularındaki kararlı tutumunu bir kez daha ilan eder...

"Tüm emekçileri ve mülksüz köylüleri derhal birleşerek kulaklara karşı acımasız bir mücadeleye girişmeye çağırır...

"1. Madde'ye uygun olarak (yetkililere) bildirilmemiş artık tahıla karşı ödünmek-sizin el koyulacağını bildirir. El konulmuş tahılın saptanmış bedel üzerinden değerinin yarısı, nakdi olarak, tahıl tren istasyonuna fiili olarak ulaştırıldıktan sonra, o tahılın gizlendiği yeri yetkililere bildirmiş olan kişiye verilecek, diğer yarısı ise köy halkı arasında dağıtılacaktır. Saklanmış artık tahıllara ilişkin ihbarlar yiyecekten sorumlu yerel örgütlere yapılacaktır."

Bu kararname, beklenen amaca ancak zor yoluyla ulaşılabileceği gerçeğini saklamaya çalışılmıyordu:

"Fazla tahılını gizleyen herkes, on yıldan az olmamak üzere, hapis cezası talebiyle Devrim Mahkemesi'ne sevk edilecek, yerleşik bulunduğu köyden ihraç edilecek ve mallarına el konulacaktır...

"Tahıl ve diğer yiyeceklerin zoralımını sırasında direnenlere karşı silahlı güce başvurulacaktır." (26)

Bu kararname, buna karşı çıkanlar tarafından 'Yiyecek Diktatörlüğü Kararnamesi' olarak isimlendirildi ve daha sonraları bu isimle anıldı. VTsIK, bu kararnamelerin yerine getirilmesi için 20 Mayıs'ta kırsal yoksullarına örgütlenme çağrısında bulunan bir karar yayınladı:

"Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi, köylerdeki sovyetlerin görevleri sorununu ele aldıktan sonra, emekçi köylülerin kırsal burjuvazisine karşı birleşmelerinin acil bir zorunluluk olduğuna dikkat çekmeyi bir gereklilik sayar. Yerel sovyetler, yoksul köylülere kendi çıkarlarının kulakların çıkarlarına karşı olduğu gerçeğini anlatma ve kırsal kesimde kendi diktatörlüklerini inşa etmeleri için yoksulların silahlandırılması görevlerini derhal kendi üstlerine almışlardır." (27)

Bundan iki gün sonra, Lenin, Petrograd işçilerine 'Açlık Dair' başlıklı bir mektup kaleme aldı ve onlara Yiyecek Tedarik Komiserliği tarafından örgütlenmiş binlerce askeri yiyecek müfrezelerinden birine katılma çağrısında bulundu:

"İleri işçilerin, tahıl ve yakıt üretiminin yapıldığı her merkezde, her önemli tedarik ve dağıtım merkezinde kitlesel bir 'Açlık seferi'ne girişmelerine, yapılan çalışmanın on kez artmasını sağlamak, hesaplama ve kontrol meseleleriyle ilgili olarak Sovyet iktidarının yerel organlarına yardım etmek, vurgunculuğu, yolsuzluğu ve serseriliği silah zoruyla ortadan kaldırmak için zorlu bir mücadeleye girişmelerine ihtiyaç duyuyoruz." (28)

"Lenin, VTsIK'nın 4 Haziran 1918 tarihli bir oturumunda, işçilerin... köylerde ajitasyon faaliyeti ve tahıl tedariki için kulaklara karşı bir savaşın yürütmeleri için... birleşmelerine ihtiyaç olduğunu söyledi... Kulaklara karşı mücadelenin yeni bir biçimi, yani, yoksul köylülerle bir ittifak doğuyor... Yoksul köylüleri ödüllendirme arzusun-dayız ve halihazırda buna başlamış bulunuyoruz... Tahılların toplanmasında ve tahıl

depolarının kulaklara karşı korunmasında bize yardımcı olmaları halinde, yoksul köylüleri yüreklendirecek, mümkün olan her teşviki gösterecek ve onlara yardımcı olacağız." (29)

11 Haziran'da, VTsIK Yoksul Köylü Komiteleri ile ilgili olarak bir kararname hazırladı. Bunlar, 'artık tahılın kulaklardan ve zengin köylülerden zoralmının, yiyecek ve diğer gerekli maddelerin dağıtımının ve genel olarak hükümetin tarım politikalarının yerinde yapma geçirilmesinin araçları olarak hizmet edeceklerdi. Yoksul köylüler, bu hizmetlerinin karşılığında olarak, 15 Temmuz gününe kadar ele geçirilen artık tahılları serbestçe mülk edinmek, 15 Ağustos'a kadar bunları saptanmış fiyatın yarısı bedeline satın almak, 15 Ağustos'tan itibaren ise yüzde 20 indirimle satın almak hakkıyla ödüllendirileceklerdi. (30)

Yiyecek müfrezeleri neredeyse askeri bir biçime büründü. Yiyecek Komiserliği'nin 20 Ağustos 1918 tarihli bir yönergesine göre, 'her yiyecek müfrezesi 25 kışpiden az olmayacak ve her müfrezede en az iki ya da üç adet makineli tüfek bulunacaktır'. Yiyecek Ordu Ydaresi bu müfrezelere yardımcı olacaktır.

Lenin, Yoksul Köylü Komiteleri'nin örgütlenişini kırsal alanda burjuva devrimden sosyalist devrime geçiş olarak görüyordu. 18 Mart 1918 tarihli Sekizinci Parti Kongresi'ne sunduğu raporda bunları belirtiyordu:

"Proleteryanın iktidarı ancak köylülüğün yardımıyla kendi üzerine alabileceği, proleteryanın küçük burjuva devrimin ajanı olarak hizmet etmek zorunda kaldığı bir ülkede, Yoksul Köylü Komiteleri'nin kurulduğu güne kadar, yani 1918 yılı yazına ve hatta aynı yılın sonbaharına kadar, devrimimiz büyük ölçüde bir *burjuva* devrimi idi... Gerçek bir proleter temele kavuşmamız ancak Ekim Devrimi'nin 1918 yazında kırsal bölgelere yayılmaya başlaması ve tamamlanmasıyla birlikte gerçekleşti; devrimimizin yalnızca bildirgelerimizde, vaatlerimizde ve beyanlarımızda değil, fakat *fillen bir proleter devrimi haline gelmesi* de ancak bundan sonra yapıldı." (31)

Böylece, açlığın ve iç savaşın yarattığı başı, Sovyet rejimini, ilk elde kendi varlığını kaygı edinen ve sosyalizme giden yol gibi görülen bir yola sürükledi. Ancak, eğer sosyalist bir tarım siyasetinin anlamı kolektif çiftçiliğe yönelik bir siyaset ise, *Kombedi* örgütlenmesine dayalı yiyecek zoralmı siyasetinin sosyalist olmakla hiçbir ilgisinin olmadığı açıktır. Dahası, yapılan pratik bunları da açıkça göstermiştir ki, (1) yoksul köylülerin sayısı Bolşevik liderlerin sandığından daha azdı ve (2) bunlar orta köylülerden ve kulaklardan düştüğü kadar bağımsız değillerdi.

Dolayısıyla, VTsIK, 2 Aralık 1918 gibi oldukça erken bir tarihte, Yoksul Köylü Komiteleri'ni yasaklayan bir kararname yayınladı. Parti, yoksul köylülerin -Lenin'in sözleriyle- 'orta köylüler haline geldiği' gerçeğini kabul etmek zorunda kalmıştı.

Köylülerin tahıl ve yiyecek zoralmına gösterdikleri direniş

Köylü kitleleri doğrudan olarak yiyecek zoralmına karşı direndiler. Ürünlerini saklamaya başladılar. Yapılan tahminlere göre, 1920 yılında, toplam ürünün üçte birinden fazlası hükümetin toplama ekiplerinden başarıyla gizleniyordu. (32) Ayrıca, köylüler yalnızca kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar toprağı işlemeye başladılar; böylece, 1920 yılının sonlarına gelindiğinde, Avrupa Rusyası'nda ekili toprak, 1913 yılında olanın beşte üçü kadardı. (33)

1920 yılının tahıl rekoltesi 35 milyon metrik tondan daha azdı; oysa, 1909-13 yılları arasında kalan dönemde yıllık ortalama rekolte 72.5 milyon ton kadardı. Köylülerin kendi tahıl tüketimi 17 milyon metrik tondan da azdı; bu savaş-öncesi dönemdeki düzeyle karşılaştırıldığında yüzde 40 gibi olağanüstü bir azalmaya karşıydı. (34)

Bununla birlikte, iç savaş sırasında köylülerin Bolşevik hükümete karşı tavrı çok da olumsuz değildi. Yiyecek zoralmılarından yakınmakla birlikte, toprakbeylerinin Beyaz Ordu'nun açtığı yoldan geri dönüp başlarına çöreklenmeleri tehlikesi karşısında Bolşeviklerin kendilerine sadakalarını koruyuculuktan memnundular.

Köylülüdün yeni yöneticiler karşısındaki kararsız, birbirini tutmayan, itaatkarlık ve nefretti birlikte içeren tavrı, Boris Pilnyak'ın *Toprak Ana* adlı öyküsünde çok etkili bir şekilde dile getirilmiştir. Öyküde, Komünist Nikulev şöyle söyler:

"Eđer balıkçı Vassil İvanov Starkov'a 'Bizim Viazovy'de kaç tane Komünist var?' diye sorarsanız, size şu yanıtı verecektir: 'Pek fazla değil, bizim buralarda sýradan bir halk yapar. Komünist olan yalnızca iki aile var.' Eđer üzerine gider ve bu sýradan halkla tam olarak neyi kastettiđini söylemesini isterseniz, bu kez bunları söyleyecektir: 'Sýradan halk, adı üstünde, sýradan halk demektir. Sýradan halk şu sizin Bolşevikler dediđiniz türden insanlar gibi bir şeydir.'" (35)

Öyle görünüyordu ki, Bolşevikler köylüler tarafından kabul görüyorlardı -1917'de köylülere toprak veren parti Bolşevik olarak anılıyordu; komünistler ise az sayıdaydılar ve sevilmiyorlardı. Parti 1918'de ismini 'Komünist' olarak değiştirdi ve bu kez tahıl zoralmalarını yürütenler komünist olarak anılmaya başladılar. Lenin'e göre, köylülerin bu kendi içinde tutarsız tavrı en iyi şekilde şu sloganda dile geliyordu: "Sovyet iktidarından yanayız. Bolşeviklerden yanayız. Kahrolsun *communia*(komünistler).'" (36)

Bolşevizme yönelik bu ikili tavır, daha açık bir ifadesini Tüm Rusya Sovyetleri Üçüncü Kongresi'nde bir köy delegesinin sözlerinde buluyordu: "Toprak bize, ekmek size ait. Su bize, balık size ait. Orman bize, kerestesi size ait." (37)

Köylüler açısından, kendilerine toprak dağıtılıp olması hükümeti desteklemeleri için bir nedendi; ancak aynı hükümet kentlerdeki insanların açlığını gidermek için ürünlerine el koymaya başladığı zaman mesele tamamen değişiyordu. Sovyet iktidarına yönelik bu ikili tavır, kendisini ya pasif bir direniş, ya da açık bir isyan şeklinde gösteriyordu.

Bununla birlikte, Beyaz Ordu'nun toprakbeylerini yeniden iþbaşına getirmesi tehlikesi varlığını devam ettirdiği sürece, köylülerin Sovyet devletinin zoralmalarına karşı muhalefeti sınırlı düzeyde kaldı.

Köylülerin direniş devleti şekillendiriyor

Fransız köylülerinin Robespierre liderliğindeki devlet karşısında sergiledikleri tavır ile Rus köylülerinin Lenin liderliğindeki Sovyet devletine karşı takındıkları tavır arasında yakın bir benzerlik vardı. Devrimlerin yapıldıkları tarihlerde, gerek Fransa ve gerekse Rusya'da, köylülük nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturuyordu ve köylülüdün devlet karşısındaki tavrı devletin fizyonomisini büyük ölçüde şekillendiriyordu.

Engels, Fransız köylüsünün Jakoben hükümete karşı tavrını şu şekilde tanımlar:

"Birinci Fransız Devrimi'nde, köylüler, en acil, en maddi özel çıkarları gerektirdiği sürece; o zamana kadar feodal bir temelde ekip biçtikleri toprak üzerindeki mülkiyet hakları güvence altına alınıp feodal ilişkiler bir daha geri gelmemek üzere tasfiye edilmeye yabancı ordular kendi bölgelerinden püskürtülünceye kadar, devrimci bir tarzda hareket ettiler. Bu bir kez gerçekleştiğinde ise, sınırsız bir açgözlülük ve öfkeyle, ne istediğini kavramadıkları büyük kentlerdeki harekete ve özellikle de Paris'teki harekete karşı bir tavır içine girdiler. Kamu Güvenliği Komitesi'nin sayısız çokluktaki bildirimleri, Konvansiyon'un yayınladığı sayısız kararname inatçı köylülere yöneltilmek zorunda kaldı. Ve, buna rağmen, başka hiçbir sınıf yabancı ordularını ülke dışına püskürten ve iç savaşa son veren Terör'den bu köylüler kadar yararlanmadı." (38)

Fransız deneyimine çok yakından benzeyen Rus deneyiminin en iyi tasvirlerinden biri, Tambov eyaletindeki Çeka örgütünün başkanı Antonov Ovseenko'nun kaleme aldığı bir rapordur. 20 Temmuz 1921'de Lenin'e gönderilmiş olan bu raporun bir kopyası Troçki'nin Harvard'taki arşivleri arasında bulunmuştur. Söz konusu rapor 40 sayfa uzunluğunda; doğrudan olarak bazı pasajları aktarmakla yetinmek zorundayız.

Rapor, Tambov eyaletinde başgösteren kitlesel bir protesto hareketini tasfir ederek başlıyor. Üç buçuk milyon insanın yaşadığı bu eyalette, onbinlerce köylü söz konusu ayaklanmaya aktif olarak katılmıştı.

"Ocak ayı ortalarında ayaklanma örgütü kesin olarak şekillenmişti:

"Beş *uezde*, toplantılarda seçilmiş, *volost* ve sonra *reion* [bölge], *uezd* ve nihayet *gubernia* komiteleri ile ilişkilendirilmiş 900'e yakın köy komitesi kuruldu...

"Şubat ayında savaşmaya hazır adamların sayısı 40.000'e ulaştı... 'Kır' askerlerinin yanışra, ayrıca faaliyet halinde olan ve 10.000 kadar insanı kapsayan muhafız birlikleri vardı.

"Yerel halkla örgütlü bir işbirliği içinde bulunmaları dolayısıyla, bu çeteler daha iyi korunur durumda ve olağanüstü seyyar haldeydiler -deyim yerindeyse aynı anda pek çok yerde birden bitiveriyorlardı. Bunların taktikleri, bizim küçük ve ihtiyatsız birliklerimizi yoğun atlı süvarilerle çepeçevre kuşatıp ansızın saldışlara girmekle sınırlıydı... Bu beş *uezd*'in köylerinde bulunan Sovyet görevlilerin hemen hepsi kaçıp kasabalara sığınmışlardı ve kırsal alandaki parti örgütü çökmüş durumdaydı; parti örgütü sistematik olarak ve zamanında güç toplamakta, kendine bağlı kuvvetleri silahlı ayaklanmanın başgösterdiği köylerden geri çekmekte başarısız kalıyordu ve bu köylerde katledilen komünistlerin sayısı bine varıyordu."

Kızıl Ordu ve Çeka, köylü ayaklanmalarına karşı çok sert tedbirlere başvurdu. Örneğin:

"Çetelere yandaş köyler tespit ediliyor ve bu köylere karşı yoğun bir teröre girişiliyor: Buralarda özel bir 'karar' okunuyor; bu kararda o köydekilerin emekçi halka karşı işledikleri suçlar birer birer sayılıyor, köydeki erkeklerin hepsinin Devrimci Askeri Mahkeme önüne çıkarılacakları duyuruluyor; çetecilerin aileleri *rehin* olarak bir çalışma kampına sevk ediliyorlar, çete üyesine gelip teslim olması için iki haftalık bir süre tanınıyor, eğer bu süre içinde gelip teslim olmazsa çetecinin ailesi yaşadığı *gubernianın* dışına sürülüyor ve ailenin (daha önce koşullu olarak hacedilmiş) mülküne temelli el konuluyor. Bunlarla eşzamanlı olarak köydeki evler tek tek aranıyor, evde bir silah bulunması halinde o evin çalışabilir durumdaki en yaşlı erkeği hemen orada kurşuna diziliyor...

"Bu talimnamelerin doğru bir biçimde uygulanmasına model olarak Brinci Sektör örnek gösterilebilir; bunun sorumluluk sahasındaki inatçı çete yandaşı Parevskaya *volostu*, silahlarını ve çete üyelerini teslim edinceye kadar rehin sisteminin kararlı bir biçimde uygulanması ve gruplar halinde kurşuna dizme yöntemi sonucu dize getirildi. Bizim Çeka örgütü ve askeri kuvvetlerimizin başarısı bu kampanyanın etkin bir biçimde yürütülmesine yardımcı oldu...

"Aldığımız istihbarata göre Mayıs ayı başında çete saşlarında hareket eden 21.000 isyancı vardı ve Temmuz ortasına gelindiğinde bunlardan geriye yalnızca birkaç yüz kişi kaldı; diğerleri ya öldüler (Haziran ve Temmuz ayları içinde 2.000 çeteci öldürüldü), ya kendiliğinden teslim oldular veya yakalandılar, ya da başka yerlere kaçtılar...

"Siyasi Komiyonlar'dan gelen raporlara göre, 1 Haziran ile 2 Temmuz arasında kalan dönem içinde 1.748 çeteci ile 2.452 asker kaçadı ele geçti; 1.449 çeteci ile... 6.672 asker kaçadı ise kendiliğinden teslim oldu. Bunların kayıtlara geçen toplam sayısı 12.301. 3.430 kişi ile 913 aile rehin alındı. 157 gayrimülke el konuğu; 85 ev yakıldı ya da yıkıldı. Son hafta içinde, yakalanan çetecilerin ve asker kaçaklarının sayısı 16.000'e, rehin alınan aile 1.500'e, el konan gayrimülk 500'e ve yakılan ya da yıkılan ev 250'ye yükseldi... 300'den fazla çeteci ailesi, çeteye üye aile bireyi gelip teslim olduğu için salıverildi... En sert önlemlere, silahlarını saklamakta inat eden Belomestnaiya ve Dvoiniya *volostlarında* başvuruldu; çeteciler, ancak bir kaç kulak grubunu kurşuna dizildikten sonra silahlarını teslim ettiler. Buralarda toplam 154 çeteci

kurşuna dizildi. 227 çeteci ailesi rehin alındı; 17 ev yakıldı, 24'ü yıkıldı ve 22'si köy yoksullarına verildi. Estalsk *volost*unda 75 rehine ve çeteci kurşuna dizildi; 12 ev yakılırken 21'i yıkıldı. Adı geçen *volost*larda köylüler 300 çeteciye ihbar ettiler; bunların bazılarını 118 tüfek, 25 av tüfeği, 10 tabanca, vb. ile birlikte kendi elleriyle teslim ettiler...

"Krivopoliane köyünde, 13 rehinenin kurşuna dizilmesinden sonra, makineli tüfek yedek parçalarının saklandığı bir deponun yeri gösterildi; bazı çeteciler ve Selianski'nin çetesinden arta kalanların saklandıkları yer ihbar edildi. Tambov *uezdi*nde, 1 Haziran ile 10 Temmuz arasında, 59 çeteci silahıyla birlikte, 906'sı silahsız olarak teslim oldu; teslim olan asker kaçak sayısı ise 1.445 idi. Aynı süre içinde 1.455 çeteci ile 1.504 asker kaçak öldürüldü. 549 aile rehin alınırken 295 gayrimülke el kondu; 80 ev yakıldı, 60'ı ise yıkıldı; 591 çeteci ve 70 rehine ve bunlara yataklık eden iki kişi kurşuna dizildi...

"Çalışma kamplarındaki rehinenin toplam sayısı ise 5.000 dolayında."

Köylü kitleleri niçin rejime karşı silaha sarıldılar? Çeka raporu bu soruya gerçekçi ve tarafsız yanıtlar getiriyor:

"Köylü ayaklanmaları, *kırsal kesimdeki küçük mülk sahiplerinin en acımasız zorlayıcı önlemleri kendilerine yönelten, kendi ekonomik durumlarına hiç aldırmayan ve kırsal kesime gözle görülür herhangi bir hizmet götürmeyen proleterya diktatörlüğü karşısında duydukları hoşnutsuzluğun yaygınlaşması nedeniyle gelişiyor...*

"Genel olarak, Sovyet rejimi, köylülerin pek çoğunun gözünde, yapıldıkları yere kısa bir süre için gelip *volost* Yürütme Komitesi'ne ve köy Sovyetine bir sürü emir veren, çoğu yerine getirilemez ve hatta saçma olan bu emirleri yerine getiremedikleri için adı geçen yerel organların temsilcilerini tutuklayan ve sonra geldiği gibi çekip giden komiserlerle ya da diğer yetkili kişilerle özdeşleşmiş durumda bulunuyor. Öte yandan, rejimin köylünün gözünde özdeş tuttuğu bir başka şey yiyecek zorlamasının gerçekleştiren silahlı gruplar... Köylü çödüldü, Sovyet rejimini kendisine yabancı, yalnızca emirler yayınlayan, ve üstünde iyi düşünülmemiş bu emirler karşısında kendisiyle herhangi bir bağ olmayan harici bir şey olarak görmeye alışmış durumda.

"*Sovyet rejimi, askeri idareye özgü kırsal yapı ve zorlayıcı bir karaktere sahip.*"

Raporda sonuç olarak bunlar ifade ediliyor:

"*Kırsal alanda, Sovyet rejimi hala esas olarak ekonomik olmaktan çok askeri-idari bir karaktere sahip; köylülerin rehberliğini kabul etmedikleri talimatlar yayınlayan harici bir güç durumunda; rejim, köylülerin gözünde, her şeyden önce kırsal alanı örgütleyen ve idare eden bir sistem değil, baskıcı bir mekanizma konumunda.*" (39)

Köylülüğün devlete karşı kitlesel, inatçı muhalefeti, devleti kaçınılmaz olarak Lenin'in *Devlet ve Devrim*'de öngördüğü ideal proleterya diktatörlüğü normundan uzaklaştırdı. Lenin, söz konusu çalışmada, Marks ve Engels'i takip ederek, işçi devletinin çözümlük için tam bir demokrasiyi temsil ederken azınlık üzerine -burjuvaziye- kendi diktatörlüğünü dayatacağı ileri sürüyordu. Ancak, ekonomisi yıkıma uğramış geri bir ülkede iç savaşın ve geciken uluslararası devrimin doğurduğu zorunluluklar, devletin köylüler üzerine acımasız dayatmalarda bulunmasına, demokrasinin çözümlük açısından -bu durumda köylülük açısından- olanaksız hale gelmesine yol açtı.

Devletin deformasyonunu daha da derinleştiren bir başka faktör daha vardı. Köylülük, kaçınılmaz olarak, köyle bağını daha yeni yeni kesmiş olan genç proleteryanın ruh halini etkiledi. Nitekim, Tambov'daki Çeka örgütünün raporu, eyaletteki demiryolu işçilerinin durumundan söz ederken bu gerçeğe değinmeden edemez:

"Demiryolu çalışanları karşı devrimci örgüt için önemli bir eksen olmaya devam ediyor..."

"Demiryollarının korunması için, demiryoluna en yakın yerleşim biriminden rehneler almaya dayalı bir sistem henüz Nisan ayları bahında uygulamaya konuldu; Hazi- ran'da, bu uygulama telgraf şebekesini ve yollar üzerindeki köprüleri içine alacak şekilde genişletildi; Temmuz'da rehnelerin alıp götürülmesi uygulamasından vazgeçilerek bunların köylerinde kalmalarına izin verildi, demiryolunda bir tahribat olması halinde bundan ilkin kendilerinin sorumlu tutulacakları bildirildi."

Eyaletteki parti örgütü dahi köylülerin ruh halinden etkileniyordu:

"1920-21 yılında parti örgütü derin bir bunalıma içine girdi; disiplin çöktü, moral bozucu gelişmeler ivme kazandı... ve üyelerin yarısına yakını örgütü terk etti..."

"Parti örgütü güç yitirdi ve aşırı gergin bir havaya büründü; işçiler arasında muhalif bir ruh hali giderek artıyor... Geçen yıl 14.000 olan parti üye sayısı 5.000 üyeye düşmüş bulunuyor." (40)

Böylece, köylülerin Komünizme karşı takındıkları tavır, devleti şekillendiren etkenlerden biri oldu; devlete Jakoben bir karakter kazandırdı, yani, devlet, kendi iradesini büyük çoğunlu- da dayatan devrimci azınlığın aşırı merkezîyetçi diktatörlüğü niteliğine büründü.

Sonuç olarak

Önceki bölümde sanayi proleteriasının toplumsal adıyla köylülerin gerilediğini görmüştük. Bu bölümde, bunun yanı sıra tarım proleteriasının adıyla köylülerin da azalmış olduğunu gördük. Buna karşın, küçük burjuva köylülüğün toplumsal adıyla köylülerin artmaya devam etti. Söz konusu iki sınıfın görece güçlerindeki değişimin grafik ifadelerinden biri, bunların sayısal büyüklüğü. Görmüş olduğumuz gibi, sanayi işçilerinin sayısı 1917 yılında 3.000.000 iken, (yüzde 58.7'lik bir azalma ile) 1921-22'de 1.240.000'e düştü; yine, 1917'de 2.100.000 olan tarım işçilerinin sayısı (98.5'lik bir oranla) 1919 yılında 34.000'e düştü. Köylü ailelerinin sayısı 1 Ocak 1918'de 16.5 milyondur, bu rakam 1920 yılına gelindiğinde -yaklaşık yüzde 50'lik bir artışla- 24 milyona yükseldi. (41)*

Ekim Devrimi'nin üçüncü yıldönümünde *Pravda*'da 'Proleterya Diktatörlüğü Döneminde Ekonomi ve Politika' başlığıyla yayınlanan bir makalede, Lenin haklı olarak bunları söylüyor- du: "Proleterya diktatörlüğünden ilk yararlanan, en çok ve en çabuk yararlanan bir bütün ola- rak köylülük oldu." (42)

Köylülüğün durumu ve takındığı tavır, iç savaş süresince ve hatta iç savaş sonrasında da siyasi örgütlenmenin -devlet, sovyetler, devlet memurları topluluğu, parti- yapısını etkiledi.*

* desiyatin = 1.09 hektar

* Burada, sanayi işçilerinin sayısına ilişkin verilen rakam hanelerin değil, tek tek bireylerin sayısını göstermektedir; dolayısıyla, sanayi işçilerinin ailelerinin sayısı çok daha küçüktür.

* Proleterya ile köylülük arasındaki sınıf çatışması, Lenin'in yönetimi altında Sovyet seçim yasasının neden bu ikisine biçimsel olarak eşit hak tanımasını sağladığına da açıklık getirir: Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nde, her 25.000 şehirli seçmen bir vekil gönderirken, kırsal kesimdeki seçmenler için bu rakam 125.000 idi. (Nüfusun yüzde 51'i yaş 20'nin üzerinde olan yetkinlerden oluştuğuna göre, şehirli nüfus, kırsal nüfusa oranla 2.5:1 oranında daha fazla bir temsile sahipti.)

Lenin bunu şu sözlerle açıklıyordu: "Evet, işçilerle köylüler arasındaki eşitliği bozduk... Bir işçinin oyu bir- kaç köylünün oyuna eşit. Bu bir haksızlık mı? Hayır, sermayenin baskısından defedilmesinin zorunlu olduğu bir dönemde bu tamamen haklı bir uygulama." (43)